

Становище

относно кандидатурата на главен асистент Георги Николов Николов във връзка с участието му в конкурс за доцент по история и археология (средновековна българска история), обявен от СУ „Свети Климент Охридски” и публикуван в Държавен вестник бр. № 33, от 26. IV. 2011 г., изготвено от проф. д-р Ани Данчева-Василева

Главен асистент д-р Георги Николов Николов е единствен кандидат в настоящия конкурс и е представил автобиография, справка за преподавателската си дейност в Историческия факултет на СУ „Св. Климент Охридски” и библиография на научните си трудове, включваща 2 монографии, близо 40 студии и статии, значителен брой рецензии, отзиви и био-библиографии на български и чуждестранни медиевисти и византолози, научно-популярни статии. От тези научни трудове кандидатът е подбрал 11 значими по теми и приноси изследвания, както и последния си монографичен труд „Самостоятелни и полусамостоятелни владения във възобновеното Българско царство (края на XII–средата на XIII в.), ИК „Гутенберг”, С., 2011г. Трудовете за рецензиране са публикувани след неговото избиране за главен асистент (1997 г.). Подборът е много подходящ и очертава напълно творческите му постижения. Изследванията на Г. Николов са в областта на средновековната българска история, предимно политическа, история на Византия и история на балканските народи през Средновековието. По-специалните му интереси са довели до цялостно и в дълбочина изследване както на сепаратистичните тенденции и явления, водещи до появата на самостоятелни и полусамостоятелни владения след възобновяването на Българското царство в 1186 г. до края на XIV в., така и до многоаспектното изследване на самите обособили се независими или полунезависими владения. Въз основа на обстойно познаване на изворите и изследванията по тези проблеми, преди всичко на П. Мутафчиев, В. Н. Златарски, В. Гюзелев, Ив. Божилов, бих казала, че Г. Николов изчерпва всички въпроси, свързани с тази много важна и обширна тема в политическата история на Второто българско царство.

Съществените приноси в изследванията на Г. Николов са следните: очертани са етапите на сепаратизма и характерните им особености, съпътстващи историята на Българското царство от края на XII до края на XIV в.; проследено е развитието на отцепническите процеси и тяхното териториално измерение и са посочени географските области, в които центробежните сили са най-трайно изявиени, а именно: Българския северозапад, Българския североизток, Родопската област, Македония, Подбалканската област, Причерноморието и част от Добруджа; разгледани са различните форми на децентрализъм и сепаратизъм, както и факторите, влияещи върху тези процеси: географските условия, личностните характеристики на обособилите се местни владетели, куманското присъствие, татарското господство, външнополитическите фактори – Византия, Сърбия, Унгария, Латинската константинополска империя, Никейската империя.

В монографичния труд, относно самостоятелните и полусамостоятелни владения от края на XII до средата на XIV в, са разгледани териториалният им обхват, вписването им в цялостната политическа картина в Европейския Югоизток и е направена просопографска характеристика, според възможностите, които предоставят изворите, на отцепилите се владетели, княз Белота, Иванко, Добромир Хриз, Йоан Спиридонаки, деспот Алеский Слав, севастократор Петър. В труда са разгледани също средищата и крепостите, центрове на самостоятелните и полусамостоятелни владения – Велики Преслав, крепостите на Иванко, крепостите в Смолянската област, Просек, Цепена и Мелник. Използвани са обобщаващи данни и характеристики от археологическите проучвания на тези исторически обекти. Монографията представя Г. Николов като историк-медиевист с отлична подготовка както в областта на политическата история на Второто българско царство, историята на Византия и другите балкански политически формирания за периода, така и като специалист в областта на историческата география и средновековната българска и балканска просопография.

В част от представените публикации Г. Николов проучва също така задълбочено и обхванато сепаратизма по отношение на Българското царство за периода втората половина на XIII – края на XIV в. В тях се акцентира върху децентрализационните процеси в северозападните български земи, където освен вътрешните фактори, много добре е очертана политическата роля на Сърбия и Унгария. Познавайки отлично изворите и изследванията, Г. Николов коментира както обхвата на отцепилите се територии и техният статут, така и политическото поведение на владетелите им – Яков Светослав, Ростислав Михайлович, братята Дърман и Куделин, владетеля Шишман. В конкретно изследване разглежда апанажното владение и доколко този термин може да се приложи при изследването на българските самостоятелни и полусамостоятелни владения.

Един от съществените изводи на Г. Николов относно голямата и многоаспектна тема за сепаратизма е, че това е перманентно явление в историята на Българското царство след възобновяването му през 1185 г. до самия му край – края на XIV в. Явлението се проявява в различните етапи с различна интензивност, очертава се приблизително в едни и същи периферни географски територии (с изключение на Подбалканската област) и е рядко преодолимо по време на относително кратки периоди, през които централната власт успява също относително да консолидира държавата или най-малко да направи опити да се справи с това явление, което неизменно съпътства политическата история на България от края на XII до края на XIV в.

Извън разгледаната голяма тема за сепаратизма, Г. Николов достига до множество сполучливи преценки като разработва други проблеми от политическата история на Българското царство от края на XII до края на XIV в. Те са: ролята на куманите, състоянието на териториите на север от р. Дунав и хронологическите етапи на българското присъствие там (XIII – XIV в.); северозападните български земи и българо-унгарските отношения; концепцията за етнотериториалното възстановяване и интеграция на българската етническа общност като политическа

доктрина на българските владетели през XIII–XIV в.; отпадане на имперската завоевателна тенденция по отношение на Константинопол; титулатурата на българските владетели и етническият компонент в нея; издигане на идеята – Търново като политически и религиозно-културен център в Европейския православен изток.

Според представената документация кандидатът има успешна реализацията като преподавател в Историческия факултет на СУ „Климент Охридски“ с разнообразието от теми върху средновековната българска история, по които чете лекции по бакалавърски и магистърски програми. Като имам предвид високата професионална квалификация и езикова подготовка, задълбочените познания в областта на изворната база и изследователската литература по изследваните от него проблеми, аналитичния подход, концептуалното мислене и изводите в научните му разработки с определени приноси в тях, убедено предлагам на членовете на настоящото жури по обявения конкурс да изберат главен асистент Георги Николов Николов за доцент в катедра „История на България“ към Историческия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“.

2. X. 2011 г.

Проф. д-р Ани Данчева-Василева